

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת כי תצא
יב אלול תשפ"א

א.מלחמת היצר

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שבי: (כא, י')

מובא במסכת סוכה (נב,א):

דרש ר' עזרא ואיתימא ר' יהושע בן לוי **שבעה שמות יש לו ליצה"ר** הקב"ה קראו **רע** שנאמר (בראשית ח, כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו משה קראו **ערל** שנאמר (דברים י, טז) ומלתם את ערלת לבבכם דוד קראו **טמא** שנאמר (תהילים נא, יב) לב טהור ברא לי אלקים מכלל דאיכא טמא שלמה קראו **שונא** שנאמר (משלי כה, כא) אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך ישעיה קראו **מכשול** שנאמר (ישעיה נז, יד) סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי יחזקאל קראו **אבן** שנאמר (יחזקאל לו, כו) והסרתני את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר יואל קראו **צפוני** שנאמר (יואל ב, כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם.

מובא בתורת העולה של הרמ"א (פירוש על עבודת המקדש) (חלק ב פרק כו):

אמנם מניין הזאות שהיו שמונה על בין הבדים ועל הפרוכת, וארבע על קרנות המזבח, ושבעה באמצעו, הוא מבואר בדרך זה. כבר נודע הזאות יום הכפורים (חלק ג פרק נח) שהוא **אחת למעלה ושבעה למטה**, כמו שיתבאר בהלכות יום הכפורים אם ירצה השם יתעלה. והטעם שהיו רומזים על עניין **יצר הרע** המחטיא האדם, והוא נקרא **בשבעה שמות**, ולכן היה זורק שבעה הזאות למטה ואחד למעלה שהוא נגד **יצר טוב**, והיה מונה עם כל הזאות שלמטה שלמעלה כמו שאמרו (יומא נג, ב) וכך היה מונה כו', להורות כי מן הראוי לשתף יצר הרע עם יצר הטוב, ואז שניהם כאחד טובים, והיה זורק כמו שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים. כמו שיתבאר כל זה אם ירצה השם יתעלה בסדר יום הכפורים (חלק ג פרק נט). ולכן היה זורק אלו הזאות על בין הבדים והפרוכת.

וכך כתב בהמשך (חלק ג פרק נט):

ולזה היה זורק בדמים אלו על הפרוכת, שבעה למטה ואחת למעלה, להורות כי אף שהוא שבעה למטה היה אחת למעלה, וגובר על הענין של מטה אם רצה, וזה היצר הרע יד לו שבעה שמות במדרשם ז"ל, והם מדריגות היצר הרע זה למעלה מזה, הנקשרים בחומר ונופלים תחת **מספר השבעה ימים**, והם מביאים את האדם למטה.

אמנם, הנשמה יחידה היא והוא השכל והיצר הטוב הוא אחת למעלה, אינה נופל תחת המספר ולכן נשאר אחד למעלה והוא היה גובר להזרק ולמנות עם התחתונים, אם היה האדם נשאר על מה שנברא עליו בתחלה, שהוא מרומז בדם הפר, ולכן היה מונה הזאה אחת עם כל הזאות מטה, בהיות כי הוא **עיקר הכוונה**, ולא היה זורק למטה למעלה ממש, כי עיקר הוא הכוונה.

מובא בזהר (זהר חדש פרשת כי תצא):

כי תצא למלחמה על איביך (דברים כא). רבי שמעון פתח, (הושע ח) זנח ישראל טוב אויב ירדפו. מה זה זנח ישראל טוב? זה יצר הטוב, ששלמה המלך קראו טוב, שכתוב (קהלת ד) טוב ילד מסכן וחכם. אויב ירדפו, זה יצר הרע, שהוא שונאו של אדם, ששלמה המלך קראו שונא. ששמות רבים יש לו, שכתוב (משלי כה) אם רעב שנאך האכילהו לחם. וזוהי התורה הקדושה, כמו שנאמר (שם ט) לכו לחמי בלחמי. ועל זה צריך אדם לשים עליו דברי תורה, כדי שיהיה שבור בו, שאין קטרוג ליצר הרע, פרט לדברי תורה. ועל זה כתוב (דברים ה) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, על שני יצריך.

אמר לו רבי יהודה, יצר הטוב מה צריך דברי תורה? אמר לו, יצר הטוב מתעטר בהם, ויצר הרע נכנע בהם. ועל כן, **כי תצא למלחמה על איביך, זהו יצר הרע**, שאנו צריכים לצאת כנגדו בדברי תורה, ולקטרג עליו, ואז ימסר בידי האדם, כמו שנאמר ונתנו ה' אלקיך ושבית שבי.

לפי זה אפשר להבין הפסוק "כי תצא למלחמה", נגד היצר הרע "על אויביך", בלשון רבים שראינו שיש ליצר הרע כמה שמות, כמה פרצופים "ונתנו ה'" בלשון יחיד אם אתה יוצא להילחם בו, הקב"ה יעזור לך שתצליח.

והסירה את שְׂמֹלֶת שְׁבִיָּה מְעֻלְיָה ויִשְׁבֶּה בְּבִיתְךָ וּבִכְתֶּה את אֲבִיָּה ואת אִמָּה יִרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וּבְעֹלְתָהּ וְהִיתָ לָךְ לְאִשָּׁה: (כא, יג)

בכתובה כותבים חודש ובגט כותבים ירח. מסביר הלבוש (אבן העזר סימן קכו סעיף ג):

ביום ר"ח יכתוב ביום אחד לירח פלוני, וכותבין לירח ולא לחדש כדי לשנותו מכתובה ושאר שטרות, ובחרו בגט ירח משום דאסמכוה אקרא דכתיב (דברים לג, יד) גרש ירחים, ובכתובה יכתוב חדש דכתיב (שם כד, ה) כי יקח איש אשה חדשה, כלומר גבי לקוחין יכתבו חדש.

לגבי היפת תואר כותב ירח ימים, שסופו לגרש אותה, זה לא דבר שיתקיים. לגבי היצר הרע, אחרי התהליך של "ובכתה את אביה ואת אמה", סופו לגרש היצר הרע. מה התהליך?

כתוב בזהר (זהר חדש פרשת כי תצא):

אשת יפת תאר, זוהי הנשמה, כמו שנאמר (שם לא) אשה יראת ה' היא תתהלל. [...] ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - זהו חדש אלול, שבו עלה משה להר לבקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא שימחל לישראל על (חטא) העגל. ומשום זה, ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, משום שגלה את ערות הקדוש ברוך הוא וערות התורה, כמו שנאמר (ויקרא יח) ערות אביך וערות אמך לא תגלה.

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתית.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

ועל זה אמר (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך.

במלחמת היצר הרע, אדם צריך לבכות לקב"ה, שנקרא בשם אבא, שפגענו בו, וזה שעברנו על קיום המצוות, ופגענו גם בתורה הקדושה, שעברנו על הציוויים שלה, אז ובכתה את אביה על הפגיעה שהיא פגעה באבא ואת אמה בתורה הקדושה ירח ימים, זהו חודש אלול.

ב.ספר צדיקים

מובא במסכת ראש שנה (טז,ב):

א"ר יוחנן שלשה ספרים נפתחין בר"ה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים **צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים** רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה בינוניים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה.

כותב הרמב"ן **בדרשה לראש השנה** (דרשה זו דרש הרמב"ן ז"ל בראש השנה בארץ ישראל בעיר עכו תובב"א):

והזכירו בבריתא (טז,ב) שלש כיתות ליום הדין צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיי העולם הבא ורשעים גמורים נכתבים ונחתמין לאלתר לגיהנם [...]

מ"מ למדנו לראש השנה שהוא יום הדין לכל הענינים שבועולם הזה, וכמו שאמרו במימרא זו שלשה ספרים נפתחין בראש השנה וכו' שאלו השלשה ספרים כל באי העולם הם כוללין. ויש לשאול והיאך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה שכל רזי עולם תלויין בו צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לחיים וכל הרשעים מתים, **וכי כל הרשעים מתים והצדיקים חיים**, ולמי כל חמדת העולם אלא לרשעים, (נ"א: וכי כל הצדיקים חיים וכל הרשעים מתים, והלא עולם וכל חמדה שלו לרשעים הוא).

והכתובים צוחי כנגדו יש צדיק אובד בצדקו, וכתוב כי יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, וכל שכן שפסק רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה שהכתוב אומר ויש רשע מאריך ברעתו, וכל הנביאים אינן תמהין אלא על זה, אמר ירמיהו צדיק אתה ה' כי אריב אליך וגו', ואמר חבקוק למה תראני און ועמל וגו' כי רשע מכתיר את הצדיק, וכי לא ראה זה החכם ספר איוב מעולם שהוא מלא תוכחות על זה, וחביריו היו אומרים מתחילה כן כי הצדיקים מתקיימין והרשעים נכרתין,

ואיוב נצחן עד שחזרו והאריכו הענין להכרתת זרעם אחריהם, ואיוב הלעיג עליהם כי מה חפצו בביתו אחריו, ואליהוא השיב עליהם וכעס, והקב"ה הצריכם כפרה על זה כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב, ומשנה שלימה שנינו (אבות פ"ד מט"ו) אין בידנו משלות רשעים ואף לא ייסורי הצדיקים, וגרסת ספרי ספרד אין בידנו משלות הרשעים אף לא מייסוריהן של צדיקים, כלומר אין בידנו כלום לא מזה ולא מזה.

ורבותינו ז"ל מהפכים קערה זו אמרו במסכת קידושין (לט,ב) כל מי **שזכותיו מרובין מעונותיו מריעין לו** ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת, וכן במדת הרשעים אמרו שם וכל שעונותיו מרובין מזכותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה ולא חיסר ממנה אפילו אות אחת, ומשה רבינו ע"ה פירש דבר זה בפסוק ומשלם לשונאיו וגו' כמו שתירגם אונקלוס, ואמרו רבותינו (מנחות כט,ב) כי הקדוש ברוך הוא הראה לו למשה ר' עקיבה ותורתו, אמר לו רבוננו של עולם הראיתני תורתו הראיני שכרו, הראהו שהיו מחתכין בשרו במקולין, אמר לו רבוננו של עולם זו תורה וזו שכרה, אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני.

אבל המימרא הזו נאמרה בחכמה ועל פי ההגיון, שידוע הוא לכל מבין עם תלמיד שאין נדונין בעולם אלא ארבעה, וכן כל הדברים מושלמין בריבועים, והנדונין כולם ארבעה חלקים הם, אחד שלא יבא לפני בית דינו, והשני שבא לפניו ולא גמרו דינו, והשלישי שחיבבוהו ב"ד, והרביעי

שזכוהו ב"ד, החלק הראשון בכאן בטל שהכל עוברין לפני הקדוש ברוך הוא אין חשך ואין צלמות להסתר שם פועלי און, נשאר בנדונין שלשה, כל הזוכה בדינו נקרא צדיק גמור, כל המתחייב בדין נקרא רשע גמור, המעויין שמשקלו שוה לכאן ולכאן נקרא בינוני, אם כן **הרשע הגמור** המוחלט שעבד ע"ז ועשה גילוי עריות ושפיות דמים **ועשה מצוה אחת לבדה** שדינו בפני הקדוש ברוך הוא לשלם לו **שכרה בעולם** הזה שיחיה השנה הזאת,

נקרא בכאן **צדיק גמור** לפי שנצטדק בדין, עד שיהיה אחאב שנאמר בו הראית כי נכנע אחאב וגו' נקרא צדיק גמור באותו הדין, וכן רשעים גמורים לאלתר למיתה אפילו קיים כל התורה כולה והורה הלכה לפני רבו ונתחייב מיתה בכך, נקרא בכאן רשע גמור לפי שהוא מחוייב בדינו, נמצא כל הכתובים לחיים שזכו לחיות עד ראש השנה הבא כולם צדיקים גמורים בדינם, וכל הנכתבים למיתה שימותו בשנה ההיא כולם רשעים גמורין בדינם, וכל לשון התורה כך הוא והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע, צדיק ורשע בדין זה, וכן ונקי וצדיק אל תהרוג, וכן מה שהזכירו חיים ומיתה אינן בימים בלבד, אלא תפסו להם חיים אב הטובות כולן ומיתה אב לרעות כולן, וכינו כל העונשין שבועולם נגעים ומיתת בנים ועניות וכל מאורעות רעות של גוף בכנוי מיתה, וכן כל הטובות עשר ונכסים וכבוד ובנים ושלום ובריאות בכלל חיים, וכן עושין הפסוקים בכל מקום, זהו פירוש מימרא זו בלא קושיא ובלא פיקפוק.

ואפשר להסביר על פי מה שמובא במסכת **שבת** (קכז,א):

א"ר אסי א"ר יוחנן ששה דברים אדם **אוכל פירותיהן בעולם** הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה והדן את חברו לכף זכות.

וכן מובא במסכת **פאה** (א,א):

אלו דברים שאין להם שעור. הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם.

ומסביר **הרמב"ם** (בפירושו על המשנה בפאה):

וענין מה שאמר: אוכל פירותיהן והקרן קיימת לו, מה שאומר לך, כי המצוות כולן נחלקין בתחילה על שני חלקים: החלק האחד, במצוות המיוחדות לאדם בנפשו במה שיש בינו ובין הקדוש ברוך הוא, כגון ציצית ותפילין ושבת ועכו"ם; והחלק השני, **במצוות התלויות בתועלת בני אדם** קצתם עם קצתם, כגון אזהרה על הגניבה והאונאה והאיבה והנטירה, וכגון הציווי באהבת איש את חברו, ושלא יסית אדם להזיק לחברו, ואל יעמוד על דם רעהו, וכבוד אבות והחכמים שהם אבות. והכל כשיעשה האדם המצוות המיוחדות לנפשו מה שיש בינו ובין בוראו, תחשב לו לצדקה ויגמלהו הקב"ה עליה לעוה"ב, כמו שנבאר בפרק חלק.

וכשיעשה האדם המצוות התלויות בתועלת בני אדם זה עם זה, כמו כן תחשב לו לצדקה לעוה"ב, לפי שעשה המצוות; **וימצא טובה בעוה"ז**, בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, כי כשינהג מנהג הזה וינהגו אחרים כמנהגו **יקבל כמו כן שכר מהעניין ההוא**. וכל המצוות שבין אדם לחברו נכנסות בגמילות חסדים, ושים לבך עליהם כי כן תמצאם, שהרי הלל הזקן (שבת לא,א) כשאמר לו הנכרי: למדני תורה על רגל אחד, אמר לו: דעלך ביש לחברך לא תעביד. וכשתחקור על העניין הזה, תמצא **תלמוד תורה שקול כנגד הכל**, כי בתלמוד תורה יזכה האדם לכל זה, כמו שביארנו בתחילת דברינו, שהתלמוד מביא לידי מעשה.

לפי זה מובן שמי שגומל חסד אוכל בעולם הזה, יש לו שכר בעולם הזה שממשיך לחיות, ובזכות זה יש לו טובה בעולם הזה. וכיון שיש תועלת לבני אדם, יש סיבה שישאר בחיים.